

הערות בעניני תפלה - שיעור 643

- I. **ישכים אדם לבית הכנסת** כדי שימנה עם העשרה הראשונים (צרכות מ"ז ושו"ע ז' - י"ד) ומצוה לרוץ כשהולך לבית הכנסת (צרכות כ"ח ושו"ע ז' - י"ג)
 - II. **אם לא סיים ברוך שאמר** משעה שהתחיל ברוך אתה ה' לא יענה אמן אבל קודם סיום הברכה שבחא בעלמא הוא ויענה אמן (מג"א נ"א - ג) ודלא כהאג"מ (ד - י"ג) אמנם עיין באג"מ (ד - י"ד) דבתוך פסוקי דזמרה אין אומרים אמן אחר ויקרב משיחיה ואחר יהא שלמא ואחר עושה שלום שאינם מדינא וכיון שהרמב"ם לא הזכירם אבל אחר שמייה רבא ותתקבל ועל ישראל ועל רבנן אומרים אמן
 - III. **אין עונים בריך הוא** באמצע פסוקי דזמרה (אג"מ ז' - ט"ז צסופו) רק בין ישתבח לברכת יוצר אומרים בריך הוא
 - IV. **ציבור שלא הניח טלית ותפילין** כיון שהוא זמן מוקדם יברכו עליהם בין הפרקים אבל הפסוקים שנוהגים לומר בעטיפת טלית ובהנחת תפילין אסור אז לומר (אשי ישראל בשם הגר"ח קניבסקי) אכן לפני ישתבח לא יברך עליהם בכדי שלא יהא הפסק בין פסוקי דזמרה לישתבח אלא ימתין מלברך עד לאחר ישתבח (נ"ג - ג בה"ל ד"ה אין לברך) וצריך לברך אחר ישתבח קודם הקדיש (אג"מ ז' - ז) ואם התעטף קודם יברך אחר שיגיע הזמן (אג"מ י"ד ח - קט"ט)
 - V. **כל האומר אשרי יושבי ביתך** שלש פעמים ביום בכוונה הרי הוא בן עולם הבא והתקנה של שלשה פעמים הוא שלכל הפחות יכוין לפעם אחת ולכל הפחות הפסוק פותח את ידיך ואם לא כיון צריך לחזור ולומר פסוק זה ומשם עד סוף הפרק (נ"א - ז וכף החיים נ"א - ל"ג) ודלא כהאג"מ (ז - ט)
 - VI. **י"א דמותר לומר פסוקי דזמרה** גם לפני עלות השחר (אשי ישראל ט"ז - ט"ו)
 - VII. **מותר לענות אמן** קודם נטילת ידים (א"א מבוטשאטש ט"ד - ד"ה צה"ה)
 - VIII. **מי שאינו יכול לפסוע** מחמת אדם שמתפלל לאחריו לכולי עלמא יכול להפסיק ולענות אמן ואפילו ברוך הוא וב"ש (מ"ב קכ"ז - ז) אף מחויב אז לומר עלינו לשבח עם הציבור ומותר לו גם ללמוד ולא כהגר"ח קניבסקי שאסור ללמוד וכ"כ החזו"א דאסור ללמוד אבל ללמוד בהרהור מותר (אשי ישראל ל"ז - הערה ט"ז)
 - IX. **בליל שבת** ישתדל כל אחד לסיים תפילת הלחש קודם שמתחילים הציבור לומר "ויכלו" ואם עומד באלקי נצור וגם אמר בתחילה יהיו לרצון יכול לומר ויכלו עם הציבור אם יתחיל לומר ויכלו תוך כדי דבור נחשב שפיר שאומר עמהם ועיין בכף החיים (כ"ס - ל"ז) דיש מחלוקת אם גם הנשים צריכות לומר ויכלו ודעת חזו"א (ל"ח - י) דאין להדר אחר שתיים לאמירת ויכלו דיש לחוש דמחזי כמעמיד עדים על מעשה בראשית וגם אין ראוי לקצר ולמהר בתפלה כדי להספיק לומר ויכלו בציבור אך הוא סיים דביו"ט שחל בשבת שאינו אומר ויכלו בתפילת הלחש צ"ע אם ראוי למהר כדי לומר ויכלו עם הציבור (אשי ישראל ל"ז - הערה ט"ג)
 - X. **הנוהגים להכות** באגרוף על הלב בתיבות חטאנו ובפשענו אין להכות בימים שאין אומרים תחנון (סידור היעב"ץ בשם השל"ה)
 - XI. **להרהר בדברי תורה** אסור בשעה שהחזן אומר קדיש ולכאורה הוא הדין להתפלל תפילות אחרות וכ"ש לדבר שיחות חולין ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות (מ"ב נ"ו - ח)
 - XII. **עוד דיני פסוקי דזמרה**
- (א) **אם נשים חייבות לומר פסד"ז** - תלוי בענין חיוב הנשים בתפלה עיין בברכות

(5) שנתחייבו שאף הן צריכות לבקש רחמים מהקדוש ברוך הוא אמנם הרי"ף והרמב"ם כתבו משום דאין לה זמן קבוע וחייבות מן התורה ורק בתפלה אחת ולכן פטורין משחרית ועיין בשער הציון (ע - ד) שהשו"ע הרב כתב לפטור הנשים מפסד"ז ודלא כהגרע"א ונשאר בצ"ע (שו"ת יחזה דעת ג - ג) ואבאר

(ב) מותר לדלג פסד"ז כדי להתחיל להתפלל עם נץ החמה או לתפלה בציבור או שלא לעבור על זמן תפלה (אשי ישראל י"ג - ז)

(ג) מותר לדלג פסד"ז שלא יתאחר למלאכתו דהוא ענין גזל מלאכת בעל הבית ולכן מחויב לדלג וגם בשביל מלאכת עצמו יכול לדלג ורק אם יהיה הפסד כשיאחר (אג"מ ד - ה"ז - ז)

(ד) דלג ואפילו באופן דאינו יכול להתחיל ש"ע בשוה עם הציבור אלא באמצע מ"מ נחשבה תפלתו תפלה בציבור ומשמע אפילו אם רק מקצת עם הציבור (אג"מ ג - ד)

(ה) עניית ברוך הוא וברוך שמו - עיין באג"מ (ז - ז"ח צסופו) דאין שום חיוב לומר דאפילו על ברכות פרטיות לא נהגו לענות

(ו) מי שהתאחר לבוא לתפלת שחרית עד ישתבח או אחריו - עיין בשו"ע (ז"ז - ח) דאם כבר התחילו הציבור יוצר אור ואין שהות לומר פסוקי דזמרה אפילו בדילוג יקרא ק"ש וברכותיה עם הציבור ויתפלל עמהם ואח"כ יקרא כל פסוקי דזמרה בלא ברכות שלפניהם ולא של אחריהם חוץ אלוקי נשמה שכבר יצא בברכת מחיה המתים שבתפלה וכן יצא ידי חובת ברכות התורה באהבת עולם אמנם הבאר היטב כתב שאנשי מעשה נוהגים להתפלל כסדר התפלות שהוא עדיף מתפלה בציבור וזה עפ"י דברי הזוהר והאר"י ז"ל ודעת המ"ב והשו"ת יחזה דעת (ה - ה) דיותר טוב לדלג הקרבנות מפסוקי דזמרה

XIII. דיני ק"ש

(א) אע"פ שזמנה עד סוף השעה ג' בדיעבד קוראה אותה וברכותיה כל שעה ד' אבל אין לו שכר כקורא בזמנה ועיין בבה"ל (נ"ח - ד"ה קוראה) דאם היה אונס אפשר דיש להקל עד חצות בברכותיה

(ב) למהר לגמור ק"ש כדי להתפלל שמונה עשרה בהנ"ץ אינו נכון דלקרוא ק"ש בדקדוק עדיף (אשי ישראל י"ג - הערה כ"ו בשם רב אלישיב)

(ג) קבלת עול מלכות שמים - עיין באג"מ (ה - ה - ז) שהחטא של ירבעם בן נבט לא היה במה שלא חשב דה' אחד אלא משום דלא קבל מלכות שמים באמירתו "דה' אלקינו" והכוונה בה' אחד שהוא אחד למעלה ולמטה וכד' רוחות והוא לעיכובא שלא יצא בלא זה מ"מ אם נתכוין שהוא גאט (באידיש כמו שכתב בסידורי קרבן מנחה) ואין עוד מועיל בדיעבד ופסוק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דינו כפסוק ראשון דאין מפסיקין בו (ס"ו - ח) ועיין באג"מ (ה - ה - ג צסופו) שהחמירו בזה ורק מחומרא ולכן לענין חזרה עיין בערוך השלחן (ס"ו - ו) שקודם שהתחיל ואהבת צריך לחזור אם לא כיון לקבלת עול מלכות שמים בברוך שם אבל אחר שהתחיל ואהבת אין להחזיר מדינה ואם חזר לראש עדיף טפי ודלא כהבה"ל שכתב שיאמר במקום שנזכר ברוך שם דא"כ יהיה זה הפסק (אג"מ ה - ה - ג)

XIV. מי שצריך להיות במקום עבודתם בשעות המוקדמות של בוקר קודם עלות השחר

עיין באג"מ (ב - י) למי שאי אפשר להניח תפילין בכל יום יש להתירו להניח התפילין קודם עמוד השחר (שו"ע ל - ג) וגם יכול לברך קודם עלות השחר אם א"א שיברך אח"כ דיש מתירין לברך באופן זה ואין לחייבו להפסיד עבודתו שהיא הפסד יותר מחומש בשביל מצות עשה אך ת"ח יותר טוב שיניח בלא ברכה שספק ברכות להקל אמנם האג"מ (ד - ו) כתב דאין מברכים על הטלית עד 35 או 40 דקות לפני הנץ שזה זמן משיכיר ועיין במ"ב (י"ח - ט - י) דהמיקל בשעהד"ח לברך מעלות השחר אין גוערים בו ולכאורה אם אפשר יתחילו בפרשת העקידה 90 דקות לפני הנץ באופן שיתחילו ברוך שאמר רק אחר שיגיע זמן של 72 דקות לפני הנץ שהוא זמן עלות השחר ולהניח טלית ותפילין אחר ברכת ישתבח ובלוח שלנו כתב שצריך להשהות עד 55 דקות קודם הנץ לטלית ותפילין ודלא כהאג"מ ה"ל